

T. G. Masaryk: Česká otázka (Kapitola I.: Doba Dobrovského.) [1950]

Referát pro seminář prof. L. Svobody dne 4. dubna 1950.

Úvodem. Otázka historického pozadí.

Brzo po tom, co se Masaryk stal poslancem vídeňského parlamentu za stranu mladočeskou (1891) a když získal první zkušenosti politické, vzdal se poslaneckého mandátu a vrátil se ke své vědecké práci. Důvodů bylo několik, ale zdá se, že Masaryk za hlavní považoval ten, že byl sám politicky ještě slabý: viděl, že mu chybí skutečný program. A nejen jemu: celé tehdejší politice české chyběl pořádný program. Masaryk se tedy pustil jednak do analýzy této krise a jednal se pokoušel postavit pozitivní program nejen politický, nýbrž i vědecký a vůbec kulturní.

Už toho bylo řečeno dost o tom, kde jsou právě v této Masarykově orientaci z devadesátých let s hlediska marxistického chyby. Masaryk přirozeně nepostupoval methodou marxistickou a proto také postavil program, který i pro ta leta je dnes považován za nesprávný. Právě v této souvislosti se dnes hledají buržoasní a kapitalistické základy Masarykovy ideologie. To znamená např. požadavek vyjít od vylíčení historické a sociální situace a ukázat Masarykovy ideje na jejím pozadí. Základem tohoto východiska je zřetelná snaha Masarykovu osobnost a jeho dílo historicky relativisovat, uzavřít a zahrnout do epochy definitivně minulé a především je po ideové stránce historisovat.

Není pochyby, že v Masarykově programu najdeme řadu momentů a motivů, kterými je poplacen své době a okolnostem, za nichž vznikl. Považuji však za nesprávné, považovat právě tyto momenty pro Masaryka za základní a přehlížet nebo popírat jiné, které ze situace a z okolností nevyplývají a které tudíž s nimi také nezanikají. Svůj dnešní úkol jsem pojal tedy tak, že vedle stručného referování o obsahu kapitoly rekonstruuji a zdůrazním ty masarykovské motivy v textu obsažené, které době poplatny nejsou a jejichž platnost koncem buržoasní a kapitalistické éry po mém soudu není a nebude otřesena.

Z věci samozřejmě plyne, že k tomuto účelu nebudu potřebovat obvyklého předestření ekonomického a sociálního resp. třídního pozadí ve větší míře.

Nedokončeno a nepředneseno (nemoc) [pozn. aut.]